

15

Փայտ

ՕՐԱԹԵՐԹ

15

Փայտ

Հայրենիք ամեն օր կը հրատարակուի, տարեկան գինն է Գոյնայ և Գալաթայի համար 7 արծաթ մեդիտ կաճիսիկ. Գալաթայի համար 7 արծաթ մեդիտ մեր վրայ է: Վեցամսեայ և եռամսեայ բաժանարար ալ կը հրատարակուի:

Լրագրոյ վեճարկեալ գիր կամ համալի պետք է ուղղել առ Տէր-Խմբագիր Բիգա փաշա խան Թ. 14: Խմբագրութեան ուղղելու գիր եւ տպուի: Ծանուցման առջ մեկ անգամի համար 2 դրացի է: Եւսիք առ քամի համար սակարկութիւն կը լլայ:

ԱԶԳԱՅԻՆ

ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԱԿԱՆ ԽՆԴԻՐ

Ի ՅԱՐԱՐԵՐՈՒԹԵԱՆ

ԸՆԴ ՌՈՒՄԻՈՅ ԵՒ ԱՐՄԵՆԻՈՅ

Բ.

(Շարունակութիւն և վերջ)

Հանգուցեալ Գեորգ կաթողիկոս, որ արարքներն զերծ չեն քննադատութենէ, մեղադրուեցաւ աղգին կենաց և մահու վարկեաններուն մէջ անտարբեր գլուխուելուն համար... Ի զուր և յանի. բաւի մեղադրուեցաւ. զի այսօր ճշմարտութիւնն խոտովանիլ պէտք է թէ՛ ինչ կրնար ընել առաւելան իշխանութեան ներքեւ, քանի որ գիտակ էր Ռուսիոյ խորհրդոց... Երջանկայիշտական Գեորգ թերեւ արտասուեց իւր հայրապետական խնամոց յանձնեալ հատին վերայ, և շատացաւ արտասուելով և եթ, որովհետեւ վաղարշապատի որմերէն դուրս լսելի չէր լինէր իւր ձայն, և զօրութիւն չունէր իւր գրիչ: Գեորգ կաթողիկոս իւր հայրապետական կենաց շրջանին մէջ խիստ քիչ անգամ պատարագեց, որպէս զի «Եւս առաւելի» մէջ ամենողորմած ջարին գերդաստանին չափահաս անգամներն, նորածին և աշխարհ գալիք կայսերազունքն յիշելու չի պարտաւորի: Գովելի՛ աղգաօրութիւն:

Գ.

Նիկողայոսի թոռն Աղէքսանդր Գ. արգի վեհապետն Ռուսիոյ, Հայաստանեայց Հայրապետութեան շիջեալ փառքն վերականգնեցանքնելու և Պալատէնիան ջընջելու տակաւին հոգ չի տարու, այլ մեր կաթողիկոսութիւնն թողուց իւր «սթաթիւ քօրին» մէջ:

Աղէքսանդր Գ. իւր գահակալութեան օրէն մինչև ցայժմ առաւելան Արմէնի գեղ Արմէնիա սաւառնեցնելու հետեւում է: Իւր հիւպատոսաց և դադանի դործակատարաց ձեռքով կը ճգնի յուզում և խռովութիւն յարուցանել, որ պէս զի Կովկասեան բանակն հեղեղի նըման արշաւէ Արմէնիա: Ռուսիոյ Արտաքին գործոց նախարար Պ. Կիէրս իւր վերջին յերոպա ճանապարհորդութեան միջոցին պաշտօն ունէր եւրոպական կառավարութեանց հետ բանակցել Արմէնիոյ նկատմամբ, անտարակոյս առանց արհեստհեղութեան վայն Բեքրապուրկի

հնազանդեցնելու համար: Պ. Կիէրսի դիւանագիտական բանակցութեանց մի օր պիտի տեղեկանամք, որոց եզրակացութիւնն է Հայութեան անդոյութիւնը: Թո՛ղ Պ. Կիէրս ի զուր չի տքնի Արմէնիոյ նկատմամբ, լաւ համոզուած լինելով որ Հայն յաւէտ կատէ առաւելան իշխանութիւն և երբէք համակիր չի կրնար լինել առ այն իշխանութիւն: Թրքահայն իւր ընչից, կենաց և պատուոյ ապահովութիւնը և բարեկեցութիւնն Սուլթաններէն կապտէ, ոյց հայրական իշխանութեան ներքեւ հնգեակ դարերէ հետէ իւր աղգային դոյութիւնն անլթար պահած է: Պ. Կիէրս եթէ կուզէ Հային մի մեծ բարիք ընել, փութայ առաջարկել իւր վեհապետին՝ որ ամենայն Հայոց կաթողիկոսութիւնն իւր նախատեսական դիրքէն ազատէ. առաջարկէ՝ որ առաջայոց դպրոցներուն մէջ նախապատիւ լեզուն առաւելան լինելէ դադարեցունէ և առաջայոց մամուլն սահմանը մի քիչ ընդարձակէ, մեղմելով գրաքննութեան խիստ կանոնները: Եթէ առաւելան կառավարութիւնն բարեհաճի առաջայոց օրինաւոր պահանջմանց գահացում տալ, յայնժամ երախտագիտութեան մի փոքրիկ նշան ցուցըցած պիտի լինի առ Հայ ազգն:

Մեր Օգոստոսիս Սուլթանն ի նկատ առնելով առաւելան մեքենայութիւնքն յԱրմէնիա, պիտի փութայ Պէրլինի ՅԱՐԴյօդուածին տառական դործադրութեան ձեռնարկել, յայտնելու համար իւր հայրական սէրն առ հայ ժողովուրդն և նըշաւակելու համար առաւելան դաւերն, որք կը նիւթուին ի մեծ վնաս թուրքիոյ և թրքահայոց: Պէրլինի դաշնագիրն ըստորագրող տէրութիւնք ալ, որք գիտեն յարգել միջազգային օրէնքներն և իրենց օտորագրած դաշնագրերն ուղղակի կամ անուղղակի պիտի արգիլեն զՌուսիա Արմէնիոյ սահմանաց վերայ ստք կոխել. պիտի չի թողուն օր եւրոպական արգի խաղաղութիւնը վրդովի Հային արիւնը պարտապ տեղը թափուելով:

Թրքահայոց փափաքն է Օսմանեան մեծազօր կայսրութեան ներքեւ Արմէնիոյ խաղաղաւէտ կեանքն և Հայոց կաթողիկոսութեան իւր նախկին շուքին վերածուել:

Աշտարակեցի Ներսէսի մահէն յետոյ, Թրքահայք և առաջայոք միակամ և միա-

խորհուրդ համաձայնեցան՝ կաթողիկոսն Տաճկաստանէն ընտրելու համար, որ պէս զի ընտրեալն աւելի լաւ վարէ հայրապետական պաշտօնը և կարող լինի բաւելու այն քաղաքական դժուարութիւններն, որոց հանդիպած էր Հայաստանեայց կաթողիկոսական վարչութիւնը: Այս մտքը ընտրուեցաւ Մատթէոս, և յետ նորա՝ Գեորգ: Սակայն երկուքն ալ ոչինչ չի կրցան ընել կաթողիկոսական վարչութեան քաղաքական դժուարութիւնները բաւնալու մասին:

Խնդիր է գիտնալ թէ՛ Տաճկաստանէն ընտրեալ կաթողիկոսն իրրեւ թրքահայաւանկ թէ առաւելապատակ կուղևորի յԵւմիածին: Անտարակոյս Ռուսիոյ կառավարութիւնն ընտրեալ կաթողիկոսն՝ Տաճկաստանէն լինի թէ Ռուսաստանէն, Պարսկաստանէն լինի թէ Բալթիկայէն, ինչպիսիք իրրեւ «առաւելապատակ» կը նկատէ, և ըստ այնմ իւր օրինաց խստութեան կենիւրկէ կաթողիկոսն: Արդ այս այսպէս լինելով, նոր ընտրուելիք կաթողիկոսն եթէ Տաճկաստանէն ընտրուի, ինչպէս որ հաւանական կերեւի, չի յուսայ թէ իւր նախորդներէն տարբեր ընթացք պիտի կարենայ բանել իւր պաշտօնավարութեան մէջ: Օրինակի համար, եթէ ուզէ առաւելան կառավարութեան հետ բանակցիլ Պալատէնիայի բարձման համար, ջարեն ազատ է կամ ընդունել կամ մերժել կաթողիկոսին առաջարկը, և սա ալ ընեալ չի կրնար բողոքել: Կամ, եթէ կաթողիկոսն ուզէ անքաղաքադիտարար բողոքել եւրոպական կառավարութեանց թէ՛ Ռուսիա Հայոց ընդհանրական կաթողիկոսութիւնն կաշկանդած է Պալատէնիայով, տարակոյս չունենայ որ՝ իսկոյն «սեւ կառքն» պիտի հեծնայ իրրեւ «առաւելապատակ» կաթողիկոս:

Ահա մի անպատշաճութիւն ևս, այն է, ամենայն Հայոց կաթողիկոսին «առաւելապատակ» համարուին, որ պէտք է լինի կամ անկախ, եթէ առայս կայ հընար, կամ պէտք է համարուի հպատակ այն կառավարութեան, որոյ երկրին հայոցմէն ընտրուած է: Կարծեմ նոր կազմուելիք կաթողիկոսական Յանձնախումբն պէտք է որ այս կէտն ևս ուշադրութեան առնու, համոզուած լինելով միշտ թէ, եթէ նորընտիր կաթողիկոսն իրրեւ տաճկահպատակ կամ իրրեւ պարսկահպատակ ուղևորի յԵւմիածին:

Ռուսիոյ սահմանէն ներս պիտի չի կրնայ անցնիլ :

Զարեհու կառավարութիւնն այսպէս մի անել լաւիւրինթոսի մէջ ձգած է Հայաստանեայց կաթողիկոսութիւնն, առանց մասնաշնորհումն ալ տալու նմա, և մաքէն անգամ չանցնել թէ՛ ամենայն Հայոց կաթողիկոսն առասպապատակ չի կրնար նկատուիլ, քանի որ նա կընտրուի ընդհանուր Հայոց քուէովն :

Դ

Արմէնիոյ համար մեր ազգային կաթողիկոսութիւն մի հոգւոր և քաղաքական իշխանութիւն է : Սոյն իշխանութեան կեդրոնն ալ պիտի լինի միշտ վաղարշապատ, Հայութեան պաշտելի նշանաւորութիւնն :

Նախորդ յօդուածովս Հայաստանեայց կաթողիկոսութիւնն իւր գերութենէն ազատելու համար առջարկած էի լրագրոյս մէջ որ Ազգային իշխանութիւնն, այդ գլուխն է Պատրիարքն, որ միանգամայն ներկայացուցիչն է կաթողիկոսին ի Տաճկաստան, կամ բանակցի Ռուսիոյ դեսպանատան հետ և կամ Բ. Դրան և եւրոպական կառավարութեանց բողոքէ :

Ուրախ եմ որ մայրաքաղաքիս եւրոպական մամուլոյ ներկայացուցիչներէն մին, Իսթըրն Էքսփրէս անկլո-ֆրանսական թերթն մեր կաթողիկոսական վիճակին վերայ պատմական տեսութիւն մ'ընելով, իմ առաջարկս պաշտպանած էր, գրելով թէ Հայք պարտին Պէրլինի դաշնագիրն օտարազոր կառավարութեանց ուշադրութեան ներկայել իւրեանց կաթողիկոսական վարչութեան բարւոքման խնդրել :

Շնորհակալիքս կը յայտնեմ յիշեալ թերթին պատուաւորութան խմբագրութեան՝ Հայոց օոյն ամենակենսական գափին Եւրոպիոյ առջև ճշմարիտ պաշտպան հանդիսանալուն համար :

Ժողովուրդ Հայոց, Էջմիածին և քո կաթողիկոսութիւնն այսօր ոտրուկ վիճակի մէջ են : Բարձրացող ձայնդ Օսմանեան պետութեան և քաղաքակիրթն Եւրոպիոյ առջև, ըսելով թէ՛ Զարեհու կառավարութիւնն պարտի իրաւամբ ամենայն Հայոց Հայրապետութեան իւր նախկին չքեղութիւնն տալ և բարոյական գերութենէ ազատ կացուցանել այն Էջմիածինը որ ԲՍՄՆ ՀԱՅԱՍՏԱՆ գիւցաղն Հայոց Կորմիր արեանց շնորհիւ տարաբաղդաբար առևտրական իշխանութեան հպատակեցաւ :

Տ. Ծ. Վ.

Ահաւաստիկ Ուսում. խորհրդոյ կողմանէ Ս. Պատրիարք Հօր մատուցեալ Ուղերձին պատճէնը :

Ամենապատիւ Սրբազան Հայր

Ազգային Կեդր. Վարչութեան Ուսում. խորհուրդն, Ս. Ծննդեան տօնին առթիւ, պատիւ ունի մատչիլ առ բարձր Սրբազնութիւն Զեր Ի օրտագին շնորհաւորութիւն և յորդիական համբոյր հայրախնամ անդի :

Ուսում. խորհրդոյ անդամք, վաղուց իսկ ծանրաբեռնեալ կրթական և գրական կարեւոր գործովք, ընդունելով զիւր խանց պաշտօնն՝ չունէին նպատակ պա-

տասխանելոյ պատկառելի Գաղ. Ժողովոյ հրաւերին միայն, որով կոչեց զինքեանս ի պաշտօն, այլ պատասխանելոյ Կեդր. Վարչութեան, նորա Ս. Նախագահին և հետեւաբար Թուրքիոյ Հայոց ակնկալութեանն, մանաւանդ ի մասին բարւոքման ազգային դաստիարակութեանս, գործ դժուարին արդարեւ յոյժ և արժանի ազգովին ուշադրութեան՝ ոչ ևս յապաղելոյ համար զոր ինչ կը պահանջէ ի մէջ ժամանակիս գին, քաղաքակրթութիւն և յառաջդիմութիւն :

Այլ Ուսում. խորհուրդն բախդաւոր կը համարի զինքն, զի պաշտօն ստանձնած է այնպիսի ժամանակ յարուս վարչութիւն և Պետ մեծագոյն ուշադրութիւն կը նուիրեն ներքին բարւոքմանց, յորոց կարեւորագոյնն է անշուշտ ազգային դաստիարակութիւն, և ի սկզբանէ աստի յօժար կամք և գործունէութիւն առաջնորդ կը լինին նոցա ի լաւ անդրմշելոյ զընթացս ազգային գործոց :

Ուսումնական խորհուրդն վերջապէս՝ արժանանալոյ համար այն բարձր համարման որով կոչեալ է յայս պաշտօն կարեւոր, կը բաղձայ արժանանալ Ուսն. Ս. Հօրդ և պատկառելի Վարչութեան աջակցութեանն. և երբ մի կողմանէ, Սրբազան Հայր, օրհնութիւն կը հայցէ ի Զէնջ այն կարեւոր աշխատութեանց վերայ, զորս արդ իսկ ձեռնարկած է ի նպատակ կրթական դատին, որոյ լքումն այլ ևս աղետալի կը լինի Ազգին, միւս կողմանէ դարպէս օժանդակութիւն կապելով յայժմեան մեծարելի Վարչութեանն՝ մարմնաւորելոյ համար այն խորհուրդներ զոր գաղափարել կուտան նմա տակաւ փորձառութիւնք և պիտոյք ժամանակիս, և պակելոյ համար այն յոյսեր, որոց իրացումն այնքան բաղձալի է Հայ Ժողովրդեան : Ընդ հովանեաւ մեծազօր Պետութեանն Օսմանցւոց :

Ռուսաստանէն Ծիր տիւ Պոսթորի ուղղեալ թղթակցութիւն մը Էջմիածնի աթոռոյն վրայ հետեւեալ կարեւոր տեղեկութիւնները կուտայ :

« Էջմիածնէն հասած լուրերը Հայոց ազգին համար ուրախաւիթ չեն, Գէորդ Դ. ի յաջորդին ընտրութեան վերաբերեալ եղելութեանց վրայ օտոյգ տեղեկութիւն առնուլ դժուարին է. վասն զի Ռուսիոյ կառավարութիւնը խիստ միջոցներու ձեռք առած է թղթակցութիւններ և հեռագիրներ խիստ քննութեան մը կենթարկուին : Այս նամակին հեղինակը անուղղակի միջոցաւ մը հագիւլ յաջողած է քանի մը կարեւոր տեղեկութիւններ քաղել Էջմիածնի աթոռոյն վիճակին վրայ, որոյ պատմութիւնը հրատարակեցին քանի մ'օր առաջ տեղական լրագիրք :

« Էջմիածնի Ս. Սինդր ար Ս. Փէթրըսպոլի Սինդրին նման հաստատուած է առևտրական կառավարութեանն, Պոստուրոյին հակողութեան ներքեւ է, որ միանգամայն Սինդրի անդամ է : Այս պաշտօնեայն զոր հանգուցեալ կաթողիկոսը յաջողած էր հեռացնել, այժմ աթոռ

ունի հոն և ի նպատակ տէրութեան կը գործէ : Մինչև իսկ իւր իրաւասութեան սահմանէն կանցնի, այնպէս որ Էջմիածնայ աթոռոյն բոլոր գործերը իւր կամաց համեմատ կը տնօրինուին. և Ս. Սինդրին որոշումները չեն կրնար գործադրուիլ, առանց կանխաւ նորա հաւանութիւնն ընդունելու :

« Ամեն օր ծածկանիշ հեռագիրներ կուղղէ Կեդր. կառավարութեան և Էջմիածնէն զրկուած գրութեանց քննութիւնը ինքն անձամբ կը կատարէ :

« Ղենգը կամ Թուսմանօֆ իշխանը որոյ Էջմիածնին հասնիլը ծանուցիւք, և որ կառավարութեան կողմանէ Գէորդ Դ. ի յուղարկաւորութեան ներկայ գրտնուելու պատրուակաւ գնաց, առկայն մասնաւոր պաշտօն մ'ունէր, միշտ Էջմիածնին կը գտնուի և հաւանականաբար հոն պիտի մնայ մինչև ցընարութիւն նորդ կաթողիկոսին, զոր առևտրական կառավարութիւնը կը ջանայ երկու տարի յետաձգել, որպէս զի առևտրական և ոչ թրքահայապատկ եպիսկոպոս մ'ընտրել տայ :

« Այս իշխանը որ Պոստուրոյէն բարձր է, Էջմիածնի մէջ ամեն բանի վրայ խիստ հակողութիւն մը կընէ :

« Գէորդ Դ. ասկէ 6 ամիս առաջ Ս. Սինդրի պակաս անդամաց տեղ եպիսկոպոսներ նշանակած և Պետարպիոյ առաջնորդ Մակար եպիսկոպոսը կաթողիկոսական աթոռոյն տեղակալ անուանած էր. և տեղեկագրած էր առևտրական կառավարութեան. առկայն կառավարութիւնը օոյն ընտրութիւնը ոչ նկատողութեան առած և առիակ պատասխան մը տալ ուղած էր կաթողիկոսին : Այնպէս որ Ս. Սինդր այսօր ընդամենը 5 անդամէ կը բաղկանայ, որոց 3ը պրակտորին վերոյիշեալ իշխանին և կառավարութեան հետ լաւ յարաբերութեան մէջ են, անոնց գաղափարակից են, որք նըպատակ ունին Էջմիածնի մէջ անիշխանութիւն սփռելու և այսպէս կաթողիկոսական աթոռը ջնջելու :

« Այս նամակին հեղինակը Կ. Պոլսոյ Հայոց Պատրիարքարանին խորհուրդ կըտայ, որ իրքեւ միակ դարման այս ցաւալի վիճակին, Գէորդ Դ. ի յաջորդին ընտրութիւնը կատարէ առանց Ս. Սինդրին պաշտօնական հրաւերագրին սպասելու, որ բնականաբար այս կամ այն պատրուակաւ երկար տառն պիտի յապաղէ, և կամ հրաւիրէ յիշեալ Ժողովը որ Հայաստանեայց եկեղեցւոյ կանոնաց պահանջումն ի գործ դնէ անյապաղ :

« Մակար եպիսկոպոս որ այժմ կաթողիկոսական աթոռոյն տեղապահի պաշտօնը կը վարէ (*), և օրուն վրայ գովեստիւք կը խօսին, իւր օնեկին մէջ փակուած է բանտարկեալի նման. հաւանականաբար որպէս զի Կ. Պոլսոյ հետ յարաբերութիւն չունենայ : Խեղճ եպիսկոպոսին ստացուածքը և բոլոր գըրութիւնները գրաւուելով կնքոյ ներքեւ դրուած են » :

(*) Կաթողիկոսական տեղապահը Մակար եպիսկոպոսը չէ այլ Մկրտիչ եպիսկոպոսն է : Ծ. Խ.

Սամսոնէն Նիկոյի դիւր Սաւաճնորդ Գերբ
Ստեփան վարդապետի կողմանէ Ազգ.
Պատրիարքարան զարնուած հեռագիր մը
կը ծանուցանէ թէ, Ստեփան վարդա-
պետ և Էջմիածնէն վերագարձող տղայք
շարժթ իրիկուն Սամսոնէն մեկնեւ եւ
մայրաքաղաքս գալու համար, Հետեւ-
բար ախօր մօլրաքաղաքս կրօպտսուին:

Ազգ. Հիւանդանոցի Պատ. Հօգաբար-
ձութիւնը հանգուցեալ Սպարթալեան
էֆ.ի հոգւոյն համար յատուկ Ս. պա-
տարակ մատուցանել տուաւ Ծննդեան
երկրորդ օրը Հիւանդանոցի մատրան
մէջ, և որոշեց օր ամեն տարի մի և նոյն
օրը անխափան Ս. Պատարագ մատուցուի
յիշեալ բարեաւոր անձին հոգւոյն համար:

Գորակէօղեան էֆ. ի դատին առթիւ
մի քանի օր առաջ գրած էինք թէ Եօր-
տամեան Աւետիս էֆ. ի ներկայած փո-
խանորդագիրը դատարանին կողմանէ
իրեն վերադարձուեր է ձեռի պակսու-
թիւն մը լրացնելու համար :

Սակայն ստուգեցինք որ յիշեալ փոխանօրդադիրը ոչ միայն Եօրտամեան էֆէնտին չէ վերադարձուեր, ալ և դատարանը զայն իբր օրինաւոր ընդունելով Եօրտամեան էֆէնտին անմիջապէս դատի մոնելու հրաւիրեր է. բայց Եօրտամեան էֆ. յետաձգում առաջարկեր է. արդէն ոկսուած բանակցութիւնը յաջողութեամբ աւարտելու համար ժամանակ չահելու նպատակաւ:

Նոյնպէս լրագրոյս մէջ այս աւթիւ
տեսնուած հրատարակութեան մը նկատ-
մամբ սեղ հաղորդուած անդեկութիւն մը
ոչ թէ նոյն ինքն Եօրտամեան էֆէնտիէ
այլ նորաւ մեր մէկ բարեկամէն տուած
էր մեզ, զոր պարտք կը համարիմք ուղ-
ղել, գահութեամբ ծանուցանելով որ
Գարակէօզեան էֆ.ի պահանջքի կարգադ-
րութեան մէջ Եօրտամեան էֆ. ալ իւր
աշխատութեան բաժինն ունեցած է իբրեւ
սզգային փաստաբան :

ኒ ኬ ሶ ቆ ጉ ኒ

Պալաքներու գաւառաց խաղաղութիւնը վերստին վրդովեցաւ : Սօֆիա-յէն կը գրեն թէ պուլղարական մամուլը Վոկորիաէս իշխանին դէմ սանձաբաշխ լեզու մը կը գործածէ . իսկ Արևելեան Բուլկերի մամուլը կուտակալին ի նպաստ կը խօսի : Պաթէնպէրկ իշխանին կողմանէ տօնական հանդիօի մը հրաւիրեալ րում-մէլիցի ոպայները իշխանին դէմ ցոյց մը ըրած ըլլաւ համար չեն ուղեր հանդիսին ներկայ գտնուիլ, ինչպէս նաև առաջ ոպայներու հետ յարաբերութիւննին բուրովին կտրեր են :

— Ինչպէս արգէն գրած էինք Գերմանիոյ դեռագանը անցեալ օր Վեհ. Սուլթանին ներկայացաւ : Ոմանք կը կարծեն թէ դեռագանը քաղաքական խնդրոյ պատճառաւ Սուլթանին հետ տեսակցեր է . սակայն Էքսպրէս կըսէ թէ դեռագանին ներկայացումը Գերմանական դեռագանա-

տան վերաբերեալ քանի ինչ գործերու
պատճառաւ էր:

— Երևանդէմի պատճառով հարթական աթուռին քնարեւեաց քառական վրայ Բ. Դուռը իւր արդշուք տակէսին չէ տուած: Երևանդէմէն մարտքոյաքս եկող կղերական պատգամաւորութիւնը Բ. Դանէն հրաման խնդրիր է Երևանդէմ վերադառնալու և նորոգ պատրիարքի ընտրութեան մասնակցելու:

— ԳԹՈՒՄԷՆ կը գրեն թէ իշեալ նաւահանգիստէն ի Տփղիս երկաթուղւոյ առաջին հատուածը շինուած լինցած ըլլալով տոյսօր վաղը բանիլ պիտի սկսի :

— Գուղարական լրագիրք կը գրեն
թէ Սօֆիայէն յինչև Զիչտօֆ երկաթու-
ղի վր շինելու համար ռուսական ընկե-
րութեան վր արտօնութիւն տրուեր է :

Վազըթ կըրէ թէ Պ. Կլատթոն
վերջին աստիճան տկարացեր է, Գաղղիոյ
հասարակապետութեան նախագահ Պ. Կը-
րէվի ալ հիւանդացեր է :

— Այսօր Մարդարէին ծննդեան ամօնն
ըլլալով տէրութեան պաշտօնապաշտօնները
գոց են :

— Իւսկիւտարի աստիպանութիւնը պշտօնապէս կը ծանուցանէ, թէ՛ Հայրենիքի 4244 թուոյն մէջ, Գուղղունճուկի յունական եկեղեցիէն դողցուած արծաթեղինաց լուր մը գրուած ըլլալով, խուզարկութիւն ըրեր և գողոնը քանկելով եկեղեցւոյ յանձներ է :

Պատասխանը չոր էր . յուշագիրը մեկին և որոշ :
Առաջին հիւպատոսը իւր ձեռագրով նամակ մ'ուղ-
ղած էր Գէորգ Թագաւորին , և Գէորգ Թագաւորը
ՁՈՒԶԵԼՈՎ ՕՏԱՐ ՏԷՐՈՒԹԵԱՆՑ ՀԵՏ ԲԱՆԱԿՑԵԼՈՒ
ՍՈՎՈՐՈՒԹԻՒՆ ՄԸ ՀԱՕՏԱՏԵԼ , առաջին քարտուղա-
րին միջոցաւ պարզ ծանուցագրով մը կը պատասխանէր ,
Սառիք է որ ծանուցագիրը Կրանվիլ օտորագրած
էր :

Ծանուցագիրը Գաղղիոյ դէմ հակառակութեան ,
Գաղղիոյ մէջ ծագած անկարգութեանց և ասկէ եւրո-
պայի պատճառած երկիւղին նկարագրութիւն մ'էր : Ի
մի բան պատերազմի շարունակութիւն էր :

Պօնաբարժ այս գիրը կորդաւով աշուճները բացի նը-
ման փայլեցան օր մեծ որոշումներու և նախընթացը կը
համարուի, ինչպէս փայլակը կայծակին կտրուպէտն է :

— Է՛հ պարոն, ըստ Պօնաբարթ լորտ Թանլէյի
դառնալով, ձեր բերածն ամենը այսքան է:

— Այո, քաղաքացի տո՛ւայի՛ն հիւպատոս :

— Ըսեւ է ինչ որ ըսի ձեզ, բերանացի չը կրկնեցիք
 և եր յօրեղբորը:

— Վենկ մ'անդամ չը կորսնցուցի :

— Զբոհի՞ր իրեն որ երկու կամ երեք տարիէ ի վեր
 Դաղղիա կը բնակիւ, Թէ դուք տնօրէն զԴաղղիա,
 ճննեցի՞ր և ճանչցա՞ք, Թէ Դաղղիա զօրաւոր, կարող,
 իշխանիկ և խաղաղութեան փափաքող է, իսկայն պա-
 տերազմի ալ պատրուաւ է :

— Այնքա՛ր բա՛ի :

— Զըսի՛ք որ անգղիացւոց մեզի հետ ըլլած պա-
տերազմը անգղաւմ պատերազմ մ'է : Թէ անկարգու-

Բայց իւր խօսքը գեւ տւարած չէր, և ահա Ման.
պար գուշակելով անոր ընկիւթը, կրակ ընտւ և ոտտիկա.
նշւթեան գործակատարը մահացու կերպով վիրաւորե-
լով կառքին անիւներուն ներքե թաւայեց :

Հոգեվորք Թշուառականը Թէև ասորճանակը պար-
պեց օտկայն մատը արդէն կտրկմահաւ ըլլալով, գնտո-
կը մէկու մը չր դաւաւ :

— Ռահաճորդ, սփռացին երկու սպայները, կտա-
քին դուռը բացէք, անիծեալ և թշուառական:

— Գարններ, ըստ Մորկան յառջանայով. ձեր
ռնձին հեռ գործ չունինք, այլ միայն կառավարութեան
դրամը կուզենք : Օ՛ն կռառապան յիսուսն հազար սակին
հանեցէք և յուտով :

Ներսէն նեղուած կրակի երկու հարուածներ երկու
ապաներուն պատասխանն եղաւ, որոնք պարտաւ տեղը
կառքին դրնիրը բանալու աշխատելէ վերջը պատուհան-
ներէն դուրս ելնել կը ջանային զուր տեղը:

Արժուկեալ հարուստներէն մին ռնչուշտ նպատակին
ուղղեցաւ, վասն զի կատաղութեան աղաղակ մը լըս-
ուեցաւ մինչ փայլակի լոյս մ'ալ ճաթառն կը լսաս-
տորէր :

Կիսաբաժնի դիւանորը հաւաքանք մ'որձակեց և
Թօլանի վրայ ինկաւ : Սպաննեւած էր :

Րօլան Երկրորդ ատրճանակը պարպեց , բայց ոչ ոք չը
պատասխանեց իրեն :

Երկու տարեանակները պարպուած էին. նա բանտար-
կըւած ըլլալով իւր Թուրք գաւառ չէր գործածել և բար-
կուրէնէն կը մանչէր :

Այս ժիջօցին կառապանը կը նեղէին հրաքանն անոր

ՏՈՒՔԹ. Մ ԿՐՃԻԿԵԱՆ

Մասնագէտ Ջրային հիւանդութեանց

Պատիւ ունի ծանուցանել յարգոյ հասարակութեան որ այս անգամ այլեւայլ կողմերէ իրեն դիմող հիւանդաց գիրութիւն ըլլալու համար, որոշած է ամեն օր ժամը 9 1/2-ն 11-ու լիս կամուրջին դիմաց, Մեծ. ֆիւլբերեն եղբարց հեղարանը, ջրային ամեն տեսակ հիւանդութեանց համար իրեն դիմողները ընդունիլ, եւ կիրակի օրերը մինչեւ կէս օր, ըստ սովորականի իւր տան մէջ կընդունի, Պէտիկթաշ Եէնի մահալէ փոստա ճատտէսի Թիւ. 48:

ԱՊԱՅՈՅՑԻ ԶԵՄԱՐՏՈՒԹԵԱՆ

ի ձե հարցման և պատասխանոյ
Տպագրութիւն Արամեան
Կը ծախուի բոլոր գրավածաւաց քով
ի գին 5 դրուշ:

ԸՆՏԻՐ ԱՍՏՅՈՒԱԾՔ

ՕՏԱՐԱԶԳԻ ԱԿԱՆԱԴՐ ԱՆՁԱՆՑ
Կենսագրական համառօտ տեղեկութեամբ
Հաւաքեց

ԵՂԻՇԷ ՎԱՐԴ. ԴՈՒՐԵԱՆ

Տպագրեալ ծախիւք Գրական Մասնա-
խմբի իւսկիւտարու

Արամեան մաքուր տպագրութեամբ հրատարակեալ սոյն մատենիկը՝ որ կը պարունակէ օտարազգի ականաւոր անձանց ընտիր ասացածները կը ծառայէ մանկանց իրեւ նիւթ գրութեան եւ իրեւ գրական սնունդ նոցա մատաղ մտաց: Ամեն կարգի ազգայնոց ընթերցատիրութեան արժանի գործ մ'է այս:

Կը գտնուի բոլոր հայ գրավածաւաց քով
ի գին 5 դրուշ

ՏԵՐ-ԽՄԲԱԳԻՐ

Մ. Յ. ՄԵԼԻՔԵԱՆ

Իրգա փաղա խաճ քիւ 14

Փ Ա Ն Ա Ս Է

ԴԵՂ ԸՆՏԱՆԵԿԱՆ ԵՒ ԴԵՂ ՍԱՄԱՐԱՑԻՈՅՆ

Կը ծախուի Մինասեան եւ Ընկերաց Ամերիկեան վաճառատունը ի Ղալաթիոյ Կ. Պօլսոյ:
Փանասէն իւր օգտակարութեամբն, ինչպէս Ամերիկայի եւ Եւրոպոյ, նոյնպէս եւ Թուրքիոյ այլ եւ այլ կողմերը մեծ ընդունելութիւն գտած է:

Փանասէն գեղացւոյն եւ գաւառացւոյն բժիշկն ու բարեկամն է, եւ մեծ օրհնութիւն մը համարուած է այն տեղերուն համար, ուր բժիշկ ու դեղ եւ դարման հազիւ կը գտնուին: Փանասէն բուսեղէններէ բաղադրեալ լինելով՝ բոլորովին անվնաս է: Փանասէն այրածին ցաւը կ'առնէ ու քիչ առնելի մէջ կը բուժէ: Նոյնպէս եւ մարմնոյն կտրուած ու ճմլուած տեղերուն ցաւն ու բորբոքը շուտով կ'անցնէ:

Ջրային, յօդային եւ սակրային հոսանքի ցաւերը բուժելով՝ տալնապեալ կը հանդարտեցնէ: Ստամոքսի, փորի եւ աղեաց ցաւերը կը կտրէ ու պաղէ յառաջ եկած դժուարութեանց առաջը կ'առնու:

Փանասէն ակաւայի հոսանքի ցաւերը շուտով կը բուժէ: Մարմնոյն կտրուած կամ վիրաւորեալ կողմերն առաւ փանասէ քսելով շուտ կը բժշկուին ու կը գոցուին: Փանասէն կը բժշկէ նաեւ փորհարութիւն, թանջք, հազ, ջերմ, կոկորդի բորբոք եւ ուռեցք, մէջքի ցաւ եւ այլ զանազան ակտեր, որոց սկզբնապատճառը գրեթէ նոյնն են: Այսպէս կը վկայեն շատեր, որք փորձած են: Ընտանիք իրենց տան մէջ ու պանդուխտք եւ ճանապարհորդք իրենց մօտ փանասէ պահելով եւ յանկարծական դժուարութեանց առնել գործածելով՝ մեծ օգուտ կը քաղեն եւ ծանր հեռեւանաց առաջը կ'առնուն: Փանասէն հեղուկ է, արթն մարմնոյն վրայէն քսելով եւ թէ՛ խմելով ալ բժշկութիւն կը գործէ:

Գործածութեան կերպը հետն է: Գլխաւոր վաճառատեղին է, Ղալաթիոյ Նէնի-ճամիի դրան կից Մինասեանին Ամերիկեան վաճառատունը, նաեւ մայրաքաղաքի զեղաքարծաղ քով ու գաւառներն ալ կը գտնուին:

Կօհորդին վրայ գնելով որպէս զի դրամը յանձնէ, Երկու հոգի 50 հազար ոսկիի տոպրակները առին և Մօն. պարի ձիուն վրայ գրին զոր իւր ձիապանը բերած էր այնպէս կազմակերպել իբր թէ օրսի երթալու համար ժամադրութիւն ըրած էր:

Մօնպար իւր խօշոր կօշիկները հանելով ձիուն վրայ ցաւեց:

— Բարենք տարէք առաջին հիւպատոսին, պարօն աը Մօնթըրվըլ, պօռաց Մօրկան:

— Օն զաւակներս, ճամբայ նլէք, ուր որ կուզէք հոն գացէք: Վաղն իրիկուան ժամադրութիւնը մի մօռնաք:

— Այո, այո, պատասխանեցին թաւը կամ տաւն երկու ձայները:

Եւ ամբողջ խումբը սաւառնեցաւ թաւնոց երամի նման, գետին եղբրը գտնուած և Մէլզօն-Պլանչը շրջապատող ծառերուն շուքին մէջէն զէպի հովիտն աներեւութանալով:

Այս միջոցին ձիերու վազելը լսուեցաւ և ձիաւորաց խումբը հրացանի ձայներ լսելով լերան գագաթին վերայ երևցաւ և թուրքի նման վար իջաւ:

Սակայն ուշ հասաւ: միայն կառապանը գտաւ խուռոյին եզերքը նստած, աստիկանութեան գործակառարին և կիռաբաժնի դիւաւորին երկու դիւակները տե. առաւ, իսկ Բօլան բանտարկեալ կատաղութենէն կը մը. աընէր նման առիւծու օր իւր վանդակին երկաթները կը խածնէ:

ԽԳ.

ԼՈՐՏ ԿՐԱՆՎԻԼԻ ՊԱՏԱՍԻԱՆԸ

Մինչ այս դէպքերը կը կատարուէին և գաւառին ժողովրդեան մտքերը և լրագիրները կը յուզէին, ուրիշ աւելի ծանր դէպքեր կը կատարուէին Փարիզի մէջ որոնք աշխարհին բոլոր լրագիրները և մտքերը պիտի զբաղեցնէին:

Լօրտ Թանլէ; վերադարձած էր մօրեղբորը Լօրտ Կըրանվիլի պատասխանով:

Այս պատասխանը Պ. աը Թալէյրանի ուղղեալ նամակ մ'էր և առաջին հիւպատոսին պատկանող յուշագիր մը:

Նամակը հետեւեալ կերպով գրուած էր.

« Պաշտօնատուն . . .

4 և փետրվար 1800

« Պարօն

« Ընդունեցայ և թագաւորին ներկայեցի այն նամակը զոր իմ բնաւորը լօրտ Թանլէյի միջոցաւ զըրկած էիք: Ն. Կ. վեհափառութիւնը, օտար պետութեանց հետ ո' և է գործի համար ուղղակի բանակցելու սովորութիւն չունենալով, ձե մը որ ամբողջ Եւրոպայի մէջ ընդունուած է երկար տատնէ ի վեր, հրաւայեց ինծի յանուն իւր ուղղել առ ձեզ պաշտօնական պատասխանը զոր ներկայիւս կը մատուցանեմ ձեզ:

« Պատիւ ունիմ պարօն, ձեր ամենախոնարհ և ամենահնազանդ ծառան լինելու:

Կըրանվիլ